2. Milletlerarası Şehir Tarihi Yazarları Kongresi

2 Milletlerarası Şehir Tarihi Yazarları Kongresi

BİLDİRİLER KİTABI

Koordinatör
Dr. Mücahit Sami KÜÇÜKTIĞLI

Editör
Muhammet Ali ORAK

Ön Hazırlık
A. Yasin CANDAN

Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları: **217**

ISBN: **978-605-389-119-2**

SERTİFİKA NO: **21473**

Baskı/Cilt:
Erman Ofset
Yeni Matbaacılar Sitesi 6. Blok No: 12
KONYA
+90 332 342 01 55

Yapım:
KÜLTÜR A.Ş

Aralık 2013
KONYA

Yahya Kemal Beyatlı'nın Türk Şiirinde ve Ahmed Şevki'nin Mısır Arap Şiirinde İstanbul

Sabri Tevfik Hammam[1]

Giriş

Mısır edebiyatı ve Türk edebiyatı arasında eskiden beri güçlü bir ilişki vardır. Bu iki edebiyat da aynı kaynaktan beslenmiş ve aynı alfabeyi kullanmıştır.

Mısır edebiyatı ve Türk edebiyatı aynı sorunlar ve durumlarla karşılaşmıştır. Bazı Türk edebiyatçılar, belli zamanlarda Mısır'da bulunmuştur. Mehmet Akif Ersoy bunlardan en çok eser verenidir ve eserlerinde Mısır'a çok yer vermiştir.

Yahya Kemal, sadece Türkiye için yazı yazmadı. O her Müslüman için yazdı.

Aynı zamanda bazı Mısırlı Yazarların Kökleri Türklere dayanmaktadır. Bunlardan biri de Ahmet Şevkidir.
Öte yandan Mısır ve Türkiye aynı medeniyete mensup ve aynı kültüre sahiptir. Bunun temeli İslam medeniyetidir. Son dönemde bu medeniyet ve kültür hakkında en değerli ve etkileyici eserleri büyük Türk şairi ve yazarı vermiştir. Bu büyük şahsiyet Mısır'da Müsluman Şairi ve yazarı olarak bilinen Yahya Kemal Beyatlıdır. Mısır'da,

1 Doç. Dr. Sohag Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Doğu Dilleri Bölümü, Türkçe Dili

onun hakkında bazı çalışmalar ve makaleler hazırlanmıştır. Bu sebeple de Mısır'da en çok tanınan edebiyatçılardan biridir. Ama eserleri Şimdiye kadar Arapça'ya çevrilmemiştir.

Yahya Kemal Beyatlı'nın Türk Şiirinde ve Ahmed Şevki'nin Mısır Arap Şiirinde İstanbul

Bölge dışı güçlerin ilgi odağı stratejik bir coğrafyada, çok değil bir asır öncesinde, aynı çatı altında aynı dönemlerde yaşayıp benzer mücadeleler vermiş iki milli şair öne çıkar. Bunlar *Yahya Kemal* ve *Ahmed Şevki*'dir. İkisi de İstanbul için yazmıştır.

Yahya Kemal Beyatlı'nın Hayatı

1884 yılında Üsküp'te dünyaya geldi. Annesi; ünlü divan şairi Leskofçalı Galip; babası dönemin Üsküp Belediye Başkanı İbrahim Naci Bey'dir. Asıl adı "Ahmed Agâh'tır. Yahya Kemal'in ailesinin Niş, Leskofiçe ve Varnaya yayıldığı, baba tarafının Nişli, anne tarafının ise Varnalı olduğu yine şairimiz tarafından ifade edilir. (Banarlı 1960: 15-Yetiş Kazım 2008:156-Oktay, *1993:409*-).

İlköğrenimini Üsküp'te gördü. 1897 yılında ailesiyle Selanik'e yerleşti. Annesinin veremden ölümü onu çok etkiledi. Babasının tekrar evlenmesi üzerine ailesinin yanından ayrılıp Üsküp'e döndüyse de kısa süre sonra Selanik'e geri gitti. "Esrar" takma adı ile şiirler yazdı. Sonraki yıllarda Garp Edebiyatı Tarihi, Türk Edebiyatı Tarihi derslerini de okuttu.(Necatigil, 1993:64) Hayatının sonuna kadar çok yakın dostu olarak kalan Ahmet Hamdi Tanpınar, onun Darülfünun'da öğrencisi oldu.

Yahya Kemal, Kurtuluş Savaşı'nın Türklerin zaferi ile sonuçlanmasının ardından İzmir'den Bursa'ya gelen Mustafa Kemal'i tebrik için Darülfünun tarafından gönderilen heyette yer almıştı. Bursa'dan Ankara'ya giderken Mustafa Kemal'e eşlik etti; ondan Ankara'ya gelmesi için davet aldı.

19 Eylül 1922'de Darülfünun Edebiyat Medresesi'nin müderrisler toplantısında Mustafa Kemal'e fahri doktorluk ünvanı verilmesini teklif eden Yahya Kemal'in bu teklifi oybirliği ile kabul edildi.

1922'de Ankara'ya giden Yahya Kemal, Hâkimiyet-i Milliye gazetesinde başyazarlık yaptı. O yıl, Lozan görüşmelerinde Türk heyetine danışman olarak atandı. 1923'de Lozan'dan döndükten sonra 2. Dönem TBMM'ye Urfa milletvekili olarak seçildi. Milletvekilliği 1926'ya kadar devam etti. İlk defa 1923-1926 arasında Urfa milletvekili olarak görev yapan Yahya Kemal, 1933 yılında Madrid'deki diplomatik görevinden döndükten sonra milletvekili seçimlerine girdi. 1934 yılında Yozgat milletvekili oldu. O yıl çıkan Soyadı Kanunu'ndan sonra "Beyatlı" soyadını aldı. Ertesi seçim döneminde Tokat milletvekili olarak meclise girdi. 1943'te İstanbul'dan milletvekili

seçildi. Milletvekilliği döneminde Ankara Palas'ta yaşadı. Yahya Kemal, 1946 seçimlerinde meclise giremedi ve bağımsızlığını yeni ilan etmiş Pakistan'a 1947'de büyükelçi olarak atandı. Bu durum, Yahya Kemal'in şahsiyetinin oluşmasında, insanı ve insanlığı tanımasında fevkelâde tesirli olmuştur. Onun gözünde Fatma Hanım, "Sevgiden, vefadan, merhametten, iyilikten yaratılmış ilâhî bir mahlûktur."(Yetiş Kazım 2008:13).

Yakalandığı bir çeşit bağırsak iltihabı nedeniyle tedavi için 1957'de Paris'e gitti. Bir yıl sonra 2 Kasım 1958'de Cerrahpaşa Hastanesi'nde hayatını kaybetti. Cenazesi Rumelihisarı Mezarlığı'na defnedildi. (Mustafa Balcı 1996: 16).

Yahya Kemal, Nihad Sami Banarlı'ya anlattığı hatıralarında "...benim hem dinî hem millî terbiyem üzerinde daha şiddetle müessir olan, annemdir. Annem çok Müslüman bir kadındı. *Muhammediye* okur, bana Kur'ân öğretirdi." der (Banarlı 1960: 24).

Yahya Kemal Beyatlı'nın Kişiliği ve Edebî Üslûbu

Yahya Kemal, Tanzimat'tan sonra Türk şairlerinin de kafiyeden kurtulmaya çalıştıklarını belirtikten sonra, sözü Abdülhak Hamit'e getirir: Son devirlerde ondan iyi şair, fakat ondan daha kötü bir kafiyeci gelmemiştir. Fransızların zengin dedikleri mukayyed kafiyeye düşkün olan Hamit, göz için kafiye anlayış devam ettirse de, eski şiirin kafiyesini bozmuş, yenisini de bulamamıştı, Yeni Türk kafiyesini bulmak, Türk kafiyesine cazibeli bir güzellik kazandırmak Tevfik Fikret, Cenap Şahabettin ve genç arkadaşlarına nasip oldu. Kulak için kafiye anlayışının yayılmasını sağlayan Recâîzâde Mahmut Ekrem Bey'i de saygıyla anan Yahya Kemal, bu anlayışın şairleri Türk'ün öz sesini aramaya yönelttiğini, yeni kafiyenin Fikret'le Türk hayatına karıştığını, Haşim'in müstezatlarıyla da kulakların heyecanla beklediği bir tınnet hâline geldiğini söyledikten sonra, redif konusuna girer. (Yetiş 2008:131).

Sonuç itibarıyla hikemilik, hikemî eda veya hikemî tarz ve tavır, Yahya Kemal'in üç kitapta topladığı şiirlerinin hem muhteva hem dil hem de üslûp bakımından önemli ve belirgin niteliklerinden birisidir. Tabiî olarak *Rubâîler*'de en üst seviyeye çıkan hikemî tarz ve tavır, kademeli olarak *Eski Şiirin Rüzgârıyle ve kendi Gök Kubbemiz*'de bulunan şiirlerde de varlığını sürdürür. Yahya Kemal'deki hikemî tarz ve tavrının temellerinin öncelikle "gelenek"e dayandığı kanaatindeyiz. Özellikle *Rubâîler* ve *Eski Şiirin Rüzgârıyle* isimli kitaplarda yer alan metinler, bu kanaatimizi güçlendirir. Bununla birlikte, o, devraldığı geleneği, çağının şartları, daha da önemlisi kendi tercihleri paralelinde ve sanatkârlığının örsünde yeniden şekillendirmiştir. Zira Yahya Kemal, kökü "*mazi*"de olan "*ati*" anlayışının şairidir. (Yetiş 2008:156).

Burada edebiyatta muhteva ile dil ve üslûp arasında sıkı bir ilişki bulunduğunu, muhtevanın dil ve üslûbu belirlemede bir hayli önemli etkisinin olduğunu belirtmek isteriz. Konumuz olan hikemî muhteva ile hikemî üslûp arasındaki birbirini belirleme ilişkisi, sanırız bunun en ileri örneklerinden birisidir. Bu bağlamada Yahya

Kemal'in şiirlerindeki hikemî muhtevanın onun dil ve üslûbuna yansımasının somut sonucu, hikemî eda veya hikemî üslûp olarak tezahür eder. Beyatlı'nın üslûbunu belirleyen neo-klâsik, emprestyonist, lirik, epik, rindâne, masalsı, tahkiyevî ve tasvirî tarz ve tavır gibi temel niteliklerden bir başkası, hikemî tarz ve tavırdır. Ancak bu hükümden, onun şiiri basit ve sıradan didaktik, ideolojik, ahlâkî ve terbiyevî amaçlara hizmet eden bir araç olarak gördüğü ve bu istikamette kullandığı anlamı çıkarılmamalıdır. Bilindiği gibi Yahya Kemal, şiirin şu veya bu didaktik, ideolojik veya ahlâkî amaca vasıta kılınmasına şiddetle karşı çıkar.

"Asıl şiire tarizlerin en keskinleri, öteden beri, şiiri bir müddeaya alet ederek teganni edenlerden gelir. Ahlâk, din, milliyet, vatan veyahut halk ideallerini birer kıyam bayrağı gibi kaldıranlar, her millette ve her zaman, halis şiiri-daha doğru bir tabirle asıl şiiri- dert edinmiş olanlara en acı vicdan davası açarlar ve onları tezyif hatta tahkir ederler." (Bayatlı 1984: 2 - Yetiş 2008:152).

Yahya Kemal Beyatlı'yı Şevkî'yle 'neo-klasik şair' ortak paydasında buluşturabiliriz. Mesela Ahmet Şevkî, neo-klasik şair dememizi haklı çıkaracak bir şekilde, İmru'u'l-Kays'ın muallakasında yaptığı gibi, şiirine "Durun" ifadesiyle başlar. Yahya Kemal Beyatlı, -yaklaşık yüz elli yıllık- modern Türk şiirinin büyük şairlerden birisidir. Ahmet Hamdi Tanpınar'ın kanaatiyle söyleşerek; "Bizim en büyük şairimiz şüphesiz odur. (Tanpınar 1982: 29). Bütün bunlara rağmen Yahya Kemâl'e klâsik veya neo-klâsik deyişimizin sebebi, Tanzimat'tan beri gelen nesillerde olduğu gibi eski şiirden ayrılma, uzaklaşma imkânları arayacağı yerde onun arasından, ona yaklaşma çareleri arayarak eserini vücuda getirmesinde, hatta eski dilde yazdıklarında onu kendi bütünlüğünde yenilemesindedir. Garip şeydir ki Yahya Kemâl bunu nesrinde de yapmış, o kadar inkâr edilen eski nesri yenilemiştir (Tanpınar 1992: 77- Yetiş Kazım 2008:152).)

Yahya kemal, Anadolu'daki Türk hayatında daha doğrusu Anadolu'nun Müslümanlaşmasında önemli bir rol oynayan Battal Gazi'nin kahramanlıkları ile çok erken yaşta karşılaşıyor. Bu, aynı zamanda şairimizin sonradan üzerinde ısrarla duracağı Anadolu'daki Türk tekevvününü tanıması demektir. (Yetiş Kazım 2008: 13).

Yahya Kemal ve Divan şiiri isimleri bir araya gelince yaygın bir soru oluşur: Yahya Kemal'in Divan şiiri tarzında ne kadar başarılı olduğunun, olmadığının ortaya konması ve Divan şiirine göre nerede durduğu.. Bunda hareket noktası ise Yahya Kemal'in önemli sayıdaki şiirinde mevcut söz varlığı ve şekil özellikleridir. Eser sahibinin kurgusunun amacı ve eserin kendi var oluşunun şartları göz önünde tutulmalıdır. Hele Divan edebiyatı kavramı söz konusu olunca meseleyi öncelikle tarihî zemine oturtmamız gerekmektedir. (Yetiş Kazım 2008:134).

Tanzimat sonrası Türk edebiyatında Yahya Kemal'i diğer Türk şair ve yazarlarından ayıran bir durumla karşı karşıyayız. Yahya Kemal'in yenileşme devri Türk şiirinde müstesna bir yeri olduğu gibi, Şinasî'den itibaren ilk ve ikinci nesilde, Fransız şiirini, dolaysıyla batı şiirini külliyat hâlinde okumada da bir istisnaîliği vardır.. Ne Abdül-

hak Hamit'in ne Recâîzâde Mahmut Ekrem'in böyle bir okuma içersinde olduklarını söyleyebiliriz. Ara Nesil ve Servet-i Fünun dönemindeki şairler içerisinde de böyle bir şahsiyetle karşılaşmayız. Şinasî, Namık Kemal, Ziya Paşa nesli eskiden kopmadıkları gibi Batıyı da yeterince tanıyamamışlardı.

Yahya Kemal ayağa kalkacak ve kendine mahsus bir inşa tarzıyla Hugo'dan, Baudelaire den, Verlaine'den, Heredia'dan ve bunlar arasında bizim eski ve yeni şairlerimizden okuduğu şiirler ile coşkun bir ahenk selinin dalgaları hâlinde ruhumuzu taşırmaya başlayacaktı. (Yetiş Kazım 2008: 33-39).

Yahya Kemal yeni bir şiir anlayışı getiriyor ve bunu özel sohbetleriyle yayıyordu. İşte bu sohbetleri, şiir okuması, yeni görüşleri ona şöhreti getirecekti. Nitekim edebiyatımızda ortalarda şiiri olmadan, bitmiş birkaç şiir ve tamamlanmamış parçalarla şöhrete olaşmış tek şahsiyet Yahya Kemal'dir. Böylece Türk şiirine ve kültür hayatına yeni bir canlılık geliyordu. Yakup Kadri onun "şiir şöyle olmalıdır." Demesine rağmen söylediği tarzda şiirinin değil şiir denemelerinin olduğunu ilâve edecektir (Karaosmanoğlu 1969: 141-147). S. 39.

Şevkî'nin İspanya sürgününden uzun yıllardır ayrı kaldığı ülkesine gemiyle dönerken uğradığı İstanbul'da kaleme aldığı şiirlerdeki duygu ve heyecan düzeyi ile Beyatlı'nın görev icabı yaptığı seyahatler çerçevesinde uğradığı şehrinde kaleme aldığı şiirdeki duygu ve heyecan düzeyinde büyük benzerlikler vardır. Her iki durumda da, şairlerin önlerinde başarma ümidiyle ulaşmaya çalıştıkları bir hedef vardır. Bu hedef, Şevkî'de Mısır'a kavuşma ve hürriyetini elde etme idi. Ayrıca bu şiirlerde şairler, bulundukları ortamı birer parnasyen gibi tasvir etmişlerdir. Beyatlı, kişisel acılardan sosyal kritiğe kadar toplumun aktüalitesini dert edinir, samimiyetle benimser. Kimilerine göre Beyatlı'nın bu içtenliğine ve yerliliğine hiçbir şairimiz ulaşamamıştır

Yahya Kemal de devrinde yakından tanıdığı edebiyatçıların yanında, son yüzyılda siyasî hayatımızda rol oynamış fikir ve devlet adamları ile gazetecilerden yirmi tanesi hakkında duygu ve düşüncelerini bir şekilde dile getirmiştir. Bunlar; Abdülhak Hamit, Tevfik Fikret, Ziya Gökalp, Süleyman Nazif, Halide Edip, Yakup Kadri, Refik Halit, Ruşen Eşref, Mizancı Murat, Ali Kemal ve Yusuf Akçura'dır. Bu kişilerle ilgili Hatıralarını yayınlamamıştır.

Yahya Kemal'in Fransız tarihçi Camille Julian ve Albert Sorel gibi tarihçilerden öğrendiği vatan ve millet, toprak ve millet arasındaki sıkı münasebet, onu, Türk vatanını keşfe itmiştir. Tabiatıyla bunun da İstanbul'da yapmıştır. Çünkü barizdir ki İstanbul, bütün Türk tarihinin, Türk coğrafyasının bir terkibidir. Paris'ten geldiği zaman İstanbul onun gözüne bir köy gibi görünür. Yaptığı gezilerle İstanbul'u ve Vatan coğrafyasını keşfetmeye çalıştır. Artık açıkça görmüştür ki vatan nasıl tecelli etmişse onu öyle anlamalıdır. Özellikle mimarî eserler onu kendisine çeker. (Yetiş Kazım 2008:51).

Yakup Kadri, Yahya Kemal için "O genç bir üstattır, hepimizin üstadı" dedikten sonra,

onun tesirinden pek az kimsenin kurtulduğunu, kalplerdeki millî coşkunluğu tespit ve tayin ettiğini ekleyecektir (Ünaydın 1921; Göçgün 1985: 26-27).

Geleceğin bu İstanbul şairi, geceyi kamarasında geçirmiş, sabah önce hayal meyal seçtiği İstanbul'un giderek yakından görmüştür. Çok güzel bir bahar sabahında gördükleri arasında, yandığı için iskelet gibi görünen Çırağan Sarayı, Fındıklı Sarayı, Meclis-i Mebusan binası vardır. Bir arabaya binerek rıhtım, Köprü, Bahçekapı ve Babıâli caddesinden geçer arkadaşı Şefik Esat'ın Divanyolu'ndaki evine ve sonra yazıhanesine gider. (Yetiş Kazım 2008:152).

İstanbul'u Fetheden.

"Yıllar geçtikçe İstanbul bana sade coğrafya değil tarih olarak da çok derin göründü. (...) İstanbul'u bu yolda idrake çalışırken bir de baktım ki İstanbul sadece padişahlar ve İstanbullular tarafından bina edilmiş değildir: Vatının dört bucağından, Konya'dan, Bursa'dan, Edirne'den, Sivas ve Tokat'dan, Erzurum'dan, Üsküp'den Macaristan'dan, Hicaz'dan, Bağdat'dan; Tunul, Trablul, Cezayir gibi Mağrip topraklarımızdan; buralara gidip gelen, yahut buralardan gelip İstanbul'da kalan, burada yerleşen nice Müslüman Türkler; kadınları, çocukları, ihtiyarlarıyla, el sanatları, musikileri, Halk ve Divan şiirleriyle; şehir sokak, ev ve oda mimarîleriyle; cami, hamam, Kubbe anlayışlarıyla, hâsılı vatanın ve tarihin her bucağıyla her asrından getirdikleri hünerler ve hatıralarla bu şehri hep birden bina etmişlerdir. O kadar ki İstanbul, bütün Türk tarihinin, Türk coğrafyasının bir terkibi, hulâsası, tecellisi olmuştur." (Panarlı 1960: 50-51) .O hâlde onun devrindeki edebi şahsiyetlere bakışı da ne abartılı ne de yine bazı yazılarında eleştirilerini seviyesiz bulduğu sanatçılar gibi nezaket kurallarının dışındadır. O, objektif diyebileceğimiz bir bakış açısıyla devrinin sanatçılarını değerlendirmiştir. (Yetiş 1998: 9).

İstanbul'u Fetheden Yeniçeriye Gazel

Vur pençe-î Ali'deki şemşîr aşkına
Gülbangi âsmanı tutan pîr aşkına

Ey leşker-î müfettihü'l-ebvâb vur bugun
Feth-î mübîni zâmin o tebşîr aşkına

Vur deyr-î küfrün üstüne rekz-î hilâl içün
Gelmiş bu şehsüvâr-ı çihangîr aşkına

Düşün çelengi Rûm'un eğilsün ser-î Firenk
Vur türk'ü gönderen yed-i takdîr aşkına

Son savletinle vur ki açılsın bu sûrlar
Fecr-i hücûm içindeki tekbîr aşkına

İstanbul Fethini Gören Üsküdar

Üsküdar, bir ulu rü'yâyı görenler şehri!
Seni gıptayla hatırlar vatının her şeheri,
Hepsi der: "Hangi şehir görmüş onun gördüğünu?
Bizim İstanbul'u fethettiğimiz mutlu günü!"
Elli üç gün ne mehâbetli temâsâ idi o!
Sanki halkın uynak gördüğü rü'yâ idi o!
Şimdi beşyüz sene geçmiş o büyük hâtıradan;
Elli üç günde o hengâme görülmüş buradan;
Canlanır levhası hâlâ beşer ettikçe hayâl;
O zaman ortada, her sâniye, gerçek bir hâl. (Yahya Kemal 2007: 16)

Hayal Şehir

Git bu mevsimde, gurup vakti, Cihangir'den bak!
Bir zaman kendini karşındaki rü'yâya bırak!
Balkadır çünkü bi akşam bütün akşamlardan;
Güneşin vehmi saraylar yaratır camlardan;
O ilâh isteyip eğlenece hayalhânesine,
Çevirir camları birden peri kâşânesine.
Som ateşten bü sarayaylarla bütün karşı yaka
Benzer üç bin sene evvelkimutantan şarka
Mest olup içtiği altın şarabın zevkinden,
Elde bir kırmızı kâseyle ufuktan çekilen,
Niçe yüz bin senedir şarkın ışık mîmarı
Böyle mâmûr eder ettikçe hayâl Üsküdar'ı,
O ilâhın bütün ilhâmı fakat ânîdir;
Bu ateşten yaratılmış yapılar fânîdir;
Kaybolur hepsi de bir anda kararmakla. (Yahya Kemal 2007: 17)

Mohaç Türküsü

Bizdik o hücûmun bütün aşkıyla kanatlı;
bizdik o sabâh ilk atılan safta yüz atlı.

Uçtuk Mohaç ufkunda görünmek hevesiyle!
Canlandı o meşhûr ova at kişnemesiyle!

Fethin daha bir ülkeyi parlattığı gündü;
Biz uğruna can vediğimiz yerde göründü.

Gül yüzlü bir âfetti ki her pûsesi lâle;

Girdik zaferin koynuna, kandık o visâle!

Dünyâya vedâ ettik, atıldık dolu dizgin;
En son koşmuzdur bu! Asırlarca bilinsin!

Bir bir açılırken göğe, son def'a yarıştık;
Allâha giden yolda meleklerle karıştık.

Geçtik hepimiz dört nala cennet kapısından;
Gördük ebedî cedleri bir anda yakından!

Bir bahçedeyiz şimdi şehitlerle berâber;
Bizler gibi ölmüş ı yiğitlerle berâber!

Lâkin kalacak doğduğumuz toptağa bizden
Şimşek gibi bir hâtıra na seslerimizden! (Beyatlı 1990: 18-19)

Mâhurdan Gazel

Gördüm ol meh düşüna bir şâl atup lâhûrdan
Gül yanaklar üstüne yaşmak tutunmuş nûrdan

Nerdübanlar bûsiş-î nermîn-i dâmâiyle mest
İndi bin işveyle bir kâşâne-î fağfûrdan

Atladı dâmen tutup üç çifte bir zevrakçeye
Geçti sandım mâh-ı mev âyîne-î billûrdan

Halk-ı Sa'dâbâd iki sâhil boyunca fevc fevc
Va'de-î teşrîfine alkış tutarken dûrdan

Cedvel-î Sîm'in kenârından bu âvâzın Kemâl
Koptu bir fevvâre-î zerrin gibi mâhûdan (Beyatlı 2008: 28).

Burada yerinden inşa edilen fert ve hayat, şairin şimdiki anda yüzleştiği kendi ve "öteki"nin bir iz düşümünü taşır. "Ötekisinde bulunan epistempolojinin kendini yeniden inşa etme sürecine eklenmesi neticesinde, devamlılık fikiri çerçevesinde geçmişe yeni bir düzen verilir. (Yetiş Kazım 2008:229).

"Süleymaniye'de Bayram Sabahı" şiirinde yukarıda bahsini ettiğimiz anakronik mantık bu kez tersine işler. Bu şiirde modern dünyanın şairi geçmişi yeniden kurmak için kendisini içinde bulunduğu zamanın ötesine yerleştirmez; tersine büyük mimarînin altında bir bayram sabahı geçmiş zaman koridoru açılır ve bu mimarînin ifade ettiği bütün bir anlamlar dünyası zaman perstektifinde yeniden canlanır. Böylece hâliha-

zırda bir mimarî olan Süleymaniye Camii'nin bir süreci, gerçekte üzerinde taşıdığı, bir bütün hâlinde zamanın kendisi olduğu vurgulanır:

Artarak gönlümün aydınlığı her sâniyede,
Bir mehâbetli sabâh oldu Süleymâniye!de.
Kendi gök kubbemiz altında bu bayran saati,
Sokuz adrında bütün halkı, bütün memlekti
Yer yer aksettiriyor mâvileşen manzaradan,
Kalkıyor tozlu zaman perdesi her ân aradan.
Gecenin bitmeğe yüz tuttuğu andan beridir.
Bir geliş var!.. Ne mübârek, ne garîb âlem bu!..
Hava boydan doya binlerce hayâletle dolu...
Her ufuktan bu geliş eski seferlerdendir;
O seferlerle açılmış nice yerlerdendir.
Bu sükûnette karıştıkça karanlıkla ışık,
Yürüyor, durmadan, insan ve hayâlet karışık;
Kimi gökten, kimi yerden üşüşüp her kapıya,
Giriyor, birbiri ardınca, ilâhî yapıya.
Tanrı'nın mâbedi her bir tarafından doluyor,
Bu saatlerde Süleymâniye târîh oluyor. (Beyatlı 1990: 3-4).

Nitekim modern dünyanın bir mensubu olarak şair, cami cemaati arasındaki asker giyimli birinin, ta Malazgirt'ten beri yürüyen Türk askeri olduğunu hissetmeye başlar. Böylece biz aslında Yahya Kemal'in birer anakoroni örneği olduğunu söylediğimiz daha önceki şiirlerinde ne yapmak istediğini daha açık bir şekilde görmüş oluruz. Onun sanattan ve özellikle bir şair olarak şiirden beklediği, Süleymaniye Camii örneğinde gördüğü, değişerek devam eden, devam ederek değişen ve sürekli olarak geçmişi canlı bir hâl olarak durmadan yaşayan "şimdi"ye taşıyan bir araç olmasıdır. Çünkü böylece sosyal zamanda bir parçalanma söz konusu olmayacak ve bunun şekillendirdiği "sosyal ben" ve "şahsî ben" de bir zihniyet kırılmasına uğramayacaktır. Fakat burada ihmal edilmemesi gereken bir nokta da Yahya Kemal'in bu değişim sürecinde modern özneyi bir gereklilik olarak da geçmişe yerleştirmek istediğidir. Yahya Kemal şiirinde temel problemlerden biri yapar bunu. Çünkü ben ve öteki arasındaki ilişkide zaman problemi kendiliğinden ortaya çıkar (Bahtin 2005: 142-145).

Atik-Valde'den İnen sokakta

İftardan önce Atik-Valde semtine,
Kaç defa geçtiğim bu sokaklar, bugün yine,
Sessizdiler. Fakat Ramazan mâneviyyeti
Bir tatlı intizâra çevirmiş sükûneti;
Semtin oruçlu halkı, süzülmüş benizliler,

Sessizce çarşıdan dönüyorlar birer birer;
Bakkalda bekleşen fıkarâ kızcağızları
Az çok yakından sezdiriyor top ve iftarı.
Meydanda kimse kalmadı artık bütün bütün;
Bir top gürültüsüyle bu sâhilde bitti gün.
Top gürleyip oruç bozulan lâzadan beri,
Bir nurlu neş'e kapladı kerpiçten evleri.
Yâ Rab nasıl ferahlı bu âlem, nasıl temiz! (Yahya Kemal 2007: 19)

Hayal Beste

Roma'nın şarkını fethettiğin andan sonra,
Yüce dağlar gibidir gördüğün iş, Türk oğlu!
Girdiğin yerde asırlarca kalıştan başka,
Kurduğun devlet asırlarca muzaffer yürüdü.
Tâlihin döndüğü en korkulu yıllarda bile,
Yürüyen düşmanı son hamlede döktün denize.
Açtığın ülkede, yoktan yaratış kudretini,
Aminin kurduğu yüzlerce şehirden fazla,
İri fîrûzeye benzer nice gök kubbeyle,
Dehre aksettiriyor, gerçi, büyük mîmârî;
Bu eserler seni göstermeğe kâfî diyemen. (Yahya Kemal 2007: 21)

Kar Musikileri

Bin yıldan uzun bir gecenin bestesidir bu.
Bin yıl sürecek zannedilen kar sesidir bu.

Bir kuytu manastırda duâlar gibi gamlı,
Yüzlerce ağızdan koro hâlinde devamlı,

Bir erganun âhengi yayılmakta derinden...
Duydumsa da zevk almadım İslav kederinden.

Zihinim bu şehriden, bu devirden çok uzakta,
Tanbûri Cemil Bey çalıyor eski plâkta.
Birdenbire mes'ûdum işitmek hevesiyle,
Gönlüm solu İstanbul'un en özlü sesiyle. (Yahya Kemal 2007: 25)

Akşam Musikisi

Kandilli'de, eski bahçelerde,

Akşam kapanınca perde perde,
Bir hâtıra zevk var kederde.

Artık ne gelen, ne beklenen var;
Tenhâ yolun ortasında rüzgâr
Teşrin yapraklarıyla oynar.

Gittikçe derinleşir saatler,
Rikkatle, yavaş yavaş ve yer yer
Sessizlik dâima ilerler. (Yahya Kemal 2007: 31)

Fenerbahçe

Dün Fenerbehçe'de gördüm,
İri bir zümrüt içindeydi bahar...
Bir mücevherde yalan bir cennet
Görünür;
Çağlayanlar dökülür yüksekten,
Çeşmelerden su akar rengârenk...
Göğe ser çekmiş ağaçlar yücelir.
Bu mücevherde fakat
Vatanın en gerçek
En sevilmiş ve gezilmiş yeri var;
Üç taraftan deniz sardığı yer.

Bu büyük zümürtte
Varsa her aşkın uzun hâtırası,
Varsa her sevgili, her sevdâlı,
Varsa engin geceler, gündüzler,
Bu derin zümürtte
Biz de cânanla berâber vârız. (Yahya Kemal 2007: 34)

Maltepe

Güneş altın denizden alçalıyor;
Nice kayserlerin donanmaları
Uçurum ufka durmadan dalıyor.

Gökte milyonla gizli tellerden
Gene milyonla gizli parmaklar,
Son hazin marşı durmadan çalıyor.

Artık enginleşince mâvi sükûn,

Artıyor gökyüzünde yıldızlar...
Gece gittikçe başka hâl alıyor.

Suyu ürpertiyor çıkan rüzgâr,
Şimdi sâhil boyunca Maltepe'yi
Köpüren mâvi dalgalar yalıyor.

Kanmadık gaşy eden bu mâviliğe
Ne yazık! Geçmek üzerdir bu gece;
Ey gönül fecre az zaman kalıyor! (Yahya Kemal 2007: 35)

Yahya Kemal bu şiirinde "sonlu" bir zeminde sonsuzluk duygusunu anlatmaya çalışır. Fakat bu mesafe cinsinden algılanacak bir "sonsuzluk" duygusu değildir. Bu hiçbir güzel kıyının dindirmeyeceği bir "ağrı"dır. Bu dize, şiiri sofistik bir düzleme çekmekle kalmaz okuru da bu tarafa yönlendirir. Böylelikle "ben"den başlayan şairin yolculuğu madde (deniz) – muhteva – sonsuzluk ve metafizik düzleminde gelişerek sonuca ulaşır. Deniz olgusu kendi amacından ve varlığından ne kadar uzakta bir karaktere bürünmüştür? Yahya Kemal bu şiirinde "aklın ve imgenin dışına" çıkmamış fakat dünyasını geliştirmiştir. Deniz sonunda metafizik bir düzleme bürünmüştür. (Yetiş 2008:161).

Sessiz Gemi

Artık demir almak günü gelmişse zamandan,
Meçhûle giden bir gemi kalkar bu limandan,
Hiç yolcusu yokmuş gibi sessizce alır yol;
Sallanmaz o kalkışta ne mendil ne de bir kol.
Rıhtımda kalanlar bu seyâhatten elemli,
Günlerce siyah ufka bakar gözleri nemli.
Bîçâre gönüller! Ne giden son gemidir bu!
Hicranlı hayatın ne de son mâtemidir bu!
Dünyada sevilmiş ve seven nâfile bekler;
Bilmez ki giden sevgililer dönmeyecekler.
Birçok gidenin her biri memnun ki yerinden,
Birçok seneler geçti; dönen yok seferinden .(Yetiş 2008:164).

Bir sabah erken İstanbul'ai Sirkeci istasyonuna ulaşır. Böylece o çok seveceği ve "İstanbul şairi" olarak tanınacağı şehre gelmiş olur. Galatasaray'ın müdürü Abdurrahman Şeref Bey ile görüşür. Verilen cevap tabiatıyla müspet olmaz. Zira nisan ayıdır. Ancak tatilden sonra, gelecek ders yılıdır Galatasaray'a alınması mümkün olacaktır (Beyatlı 1973: 67-70).

Sana dün bir tepeden baktım aziz İstanbul!

Görmedim gezmediğim, sevmediğim hiçbir yer.
Ömrüm oldukça gönül tahtına keyfince kurul!
Sade bir semtini sevmek bile bir ömre değer.
Nice revnaklı şehirler görünür dünyada,
Lakin efsunlu güzellikleri sensin yaratan.
Yaşamıştır derim en hoş ve uzun rüyada
Sende çok yıl yaşayan, sende ölen, sende yatan.
(Yahya Kemal 2003: 67).

Yahya Kemal'in, İstanbul'a geldikten ve "gözleri etrafa açıldıktan pek az zaman sonra, Tevfik fikret'in *Rübâb-ı Şikeste*'si eline geçer. Bu yeni şiir onu kuvvetle sarar. Bunun etkisiyle de Abulhak Hamitlin, Muallim Naci'nin ve Recâîzâde Mahmut Ekrem'in gerilerde, mazide kaldığını düşünür. *Rübâb-ı Şikeste*, ona, yeni bir kapı açmıştır. O kanalla, Cenap Şahabetttin ve diğer şairleri tanıdı. Burada kendi ifadesiyle söyleyelim: O, "Bir kelime Fransızca bilmeksizin alafrangalaştı." (Beyatlı 1973: 100-Yetiş Kazım2008:152-Ozansoy 1967: 290-291).

Koca Mustafapaşa

Geç vakit döndüm Koca Mustafapaşa'dan
Kalbim ayrılmadı bir an o güzel rüyadan.
Bu muammayı uzun boylu düşündüm de yine,
Dikkatim hadisenin vardı derinliklerine;
Bu geniş ülkede, binlerce latîf illerde,
Nice yıl, cedlerimiz kökleşerek bir yerde

Manevî varlığın resmini çizmiş havaya (Beyatlı 2003: 37)

"Cedlerimiz, yalnız mimaride değil,
Her şeyde dâhiyane yapmasını bilmişler;
Lakin yazmasını unutmuşlar.
Bu bizim feci talihsizliğimizdir" (Beyatlı 1988: 56)

Sana dün bir tepeden baktım aziz İstanbul!
Görmedim gezmedigim, sevmedigim, hiçbir yer.
Ömrüm oldukça, gönül tahtıma kurul!
Sâde bir semtini sevmek bile bir ömre değer (Beyatlı 2003: 20)

Yahya Kemal, bir bölümü alınan Koca Mustafa paşa adlı bu şiirde olduğu gibi, İstanbul'un farklı semtlerini anlatan diğer şiirlerinde de adeta atalarının yaptığını yazar. Onun, öğrencileri ve birkaç dostuyla durmadan İstanbul'u gezmesinin ve İstanbul'un bütün görüntülerini zihnine ve ruhuna kaydederek şiirsel bir mekâna

dönüştürmesinin asıl sebebi de budur. İstanbul'u Türk şehri yapan idrak ve iradenin mekânlara sinmiş ruhunun kaybolmasından endişe duyan şair, bütün gücüyle manzara ve yapılara sinmiş bu ruhu ölümsüzleştirmeye çalışır. Koca Mustafapaşa Câmisine dört yüz yıldır inen nûr, toprağın üstündekilere ve altındakilere huzur vermiştir. Câmiye girerken görülen mezarları, manevi bir istirahat yeri gibi gören sair, Osmanlı hayatında câminin semtin esası olduğuna dikkat çeker. Fakat her semtin câmisi, sadece bir ibadet yeri olan bina degildir; her câmi, vakfedenin zamanını gösteren bir manzumedir. Medresesi, imareti, tabhânesi, hamamı, mektebi, muvakkıthanesi, türbesi ve mezarlığı ile câmi, vakfedenin adını taşıyan ve dönemini temsil eden bir levhadır. Bu levhanın önünde duran kişi, atalarının "meşrebinden, ikliminden ve ırkından" oldugunu duyarak; fethi yapan zamanda ve fethi yapanlarla birlikte yaşar.

Ulu mâbet! Seni ancak bu sabah anlıyorum;
Ben de bir vârisin olmakla bugün mağrurum
Bir zaman hendeseden âbide zannettimdi
Kubben altında bu cumhura bakarken şimdi
Senelerden beri rü'yada görüp özlediğim
Cedlerimin mağfiret iklîmine girmiş gibiyim
.....
Ulu mâbetle karıstım vatanın birligine
Çok sükür Tanrı'ya gördüm, bu saatlerde yine
Yasıyanlarla beraber bulunan ervahı (Beyatlı 2003: 12)

Bir tepeden

Rü'yâ gibi bir akşamı seyretmeğe geldin,
Çok benzediğin memleketin her tepesinde.
Baktım: konuşurken daha bir kere güzeldin,
İstanbul'u duydum daha bir kere sesinde.

Irkın seni iklîmine benzer yaratırken,
Kaç fethe koşan tuğlar ufuklarla yarışmış.
Tâîhini aksettirebilsin diye çehren,
Kaç fatihin altın kanı mermerle karışmış. (Yahya Kemal 2007: 11)

Süleymaniye'de Bayram Sabahı

Artarak gönlümün aydınlığı her saniyede
Bir mehabetli sabah oldu Süleymaniye'de
Kendi gök kubbemiz altında bu bayram saati,
Dokuz asrında bütün halkı, bütün memleketi
Yer yer aksettiriyor mavileşen manzaradan,

Kalkıyor tozlu zaman perdesi her an aradan.
Gecenin bitmeğe yüz tuttuğu andan beridir,
Duyulan gökte kanad, yerde ayak sesleridir.
Bir geliş var!.. Ne mübarek, ne garib alem bu!..
Hava boydan boya binlerce hayaletle dolu...
Her ufuktan bu geliş eski seferlerdendir;
O seferlerle açılmış nice yerlerdendir.
Bu sukünette karıştıkca karanlıkla ışık
Yürüyor, durmadan, insan ve hayalet karışık;
Kimi gökten, kimi yerden üşüşüp her kapıya,
Giriyor, birbiri ardınca, ilahi yapıya.
Tanrının mabedi her bir tarafından doluyor,
*Bu saatlerde Süleymaniye tarih oluyor (*Yahya Kemal 2007: 3)

Süleymaniye Câmi, Yahya Kemal'i tarihe bağlayan, medeniyetin köklerini gösteren, ruhun estetik düzeni olan, simgesel mekânlardan biridir. Şair, dinî bir bayramın bütün vecdini, Süleymaniye Câmii gibi Türk mimarîsinin eşsiz bir temsilcisinin manevî ikliminde yasar (Banarlı 1984: 201) ve bu mekânda, İstanbul'u fethederek onu Türk Şehri haline getiren; dini, kendi asabiyetiyle birlestirerek huzurlu ve dinamik bir hayat nizamı haline koyan; Şehri, doganın ve kozmik evrenin ortasına ışıklı bir dünya olarak yerleştiren insanların ruhlarıyla birlesir. Yahya Kemal, bu, mekândan kutsala uzanan simgeleri, bir tek kisinin eseri olarak görmez; Ömer Faruk Akün'ün dedigi gibi, bu eserlerin "bânisi ve mimarı, belirli bir şahsiyet degil; kolektif ruhtur (Akün 1983: 75) O diyorki :

Bedri'ye Mısırlar

Gelmek'çün ikinci bir hayâta,
Bir gün dönüş olsa âhiretten:
Her rûh açılıp da kâinâta,
Keyfince semâda bulsa mesken;
Tâlih bana dönse, nâzikâne;
Bir yıldız verse mâlikâne;
Bîgane kalır o iltifâta,
İstanbul'a dönmek isterim ben (Yahya Kemal 2007: 36)

İstanbul Ufuktaydı

Gurbetten, uzun yolculuk etmiş, dönüyordum.
İstanbul ufuktaydı ...
Doğrulduğumuz ufka giderken ... .
Sevdâlı yüzüşlerle, yunuslar
Yol gösteriyordu.

İstanbul ufuktan,
Sîmâsını göstermeden önce,
Kalbimde göründü;
Özlentili kalbimde bütün çizgileriyle,
Binbir gecesiyle. (Yahya Kemal 2007: 39)

Mihriyâr

Zambak gibi en güzel çağında
Serpildi deniz nefesleriyle;
Sâf uykusunun salıncağında
Sallandı balıkçı sesleriyle.

Sîmâsı zaman zaman parıldar
Bir sâhilin en güzel yerinde.
Hâlâ görünür geçen asırlar
Bir bir, koyu mâvi gözlerinde. (Yahya Kemal 2007: 40)

İstanbu'un O Yerleri

Aşkın şeref diyârını gördümü bir zaman.
Yıldızlarıyla başka bir âlemdi her gece.
Kıpkırmızıydı şanlı ufuklarda her şafak.
Cânanla çıktığım tepeler... Başta Çamlıca ...
Hâlâ muhayyilemde parıldar, resim gibi,
Yârin duduaklarında bitip başlayan visâl.
Cananla gezdiğim kıyıla, sürdüğüm hayat,
Ömrüm murâdımızca geçen mutlu günleri.
Yaş bastı. Görmedim nice yıldır o yerleri.
Görsem de görmesem de indimde bir benim;
Mâdem ki şimdi her biri kalbimdedir benim. (Yahya Kemal 2007: 41)

Ok

Yavuz Sultan Selim Hân'ın önünde
Ok atan ihtiyar Bektaş Subaşı,
Bu yüksek tepeye dikti bu taşı,
O Gâzî Hünkâr'ın mutlu gününde.
Vezir, molla, ağa, bey takım takım,
Güneşli bir nisan günü ok attı.
Kimi yayı öptü, kimi fırlattı;
En er kemankeşe yetti üç atım.

En son Bektaş Ağa çöktü diz üstü.
Titrek elleriyle gereken yayı,
Ok uçtu, hedefin kalbine düştü. (Yahya Kemal 2007: 42)

Kaybolan Şehir

Üsküp ki Yıldırım Beyazıd Han diyârıdır,
Evlâd-ı fâtihâna onun yâdigârıdır.
Fîrûze Kubbelerle bizim şehrimizdi o;
Yalnız bizimdi, çehre ve ruhuyla bizdi o.
Üsküp ki Şar Dağı'nda Devamıydı Bursa'nın.
Bir lâle bahçesiydi dökülmüş temiz kanın.
Üç şanlı harbin arşa asılmış silâhları
Paralardı yaşlı gözlere bayram sabaları
Ben girmeden hayâtı şafaklandıran çağa
Bir sonbaharda annemi gömdük o toprağa.
İsâ Bey'in fetihte açılmış mezarlığı
Hülyâma âhiret gibi nakşetti varlığı. (Yahya Kemal 2007: 43)

Yahya Kemal'in şiirlerinde şekille ilgili unsurlarda bir zorlama ve sunîlik hissedilmez. Bu konuda Mehmet Kaplan şunları söyler: *"Halk şiirinden sonra, yüksek edebiyatta, bize sade ifade ile derin ve güzel şiirler yazılabileceğini Yahya Kemal ispat etmiştir, Kelimeler vezne uydurulmak için ezilip büzülmez. Cümle içinde kelimelerin yerleri, tabiî söyleyişe uygundur." (Kaplan, 1975: 213)*

Ahmed Şevki Hayatı ve Edebî Kişiliği

Modern Mısır şiirinde seçkin bir yer edinen, 1868 yılında Kahire'de zengin bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelen ve Türk asıllı olup Arap edebiyatçıları tarafından "Emîru'ş-Şu'arâ" (Şairler Prensi) payesiyle taltif edilen Ahmet Şevki, modern Arap edebiyatçılarından Mahmûd Sâmî el-Bârûdî'yle başlayan neo-klasik anlayışın önemli temsilcilerinden kabul edilir. Piyes ve hikayeleriyle de Arap edebiyatında boy gösteren Şevki asıl ününü şiirdeki kabiliyeti ve "eş-Şevkiyat" adıyla bir arada yayınlanan şiirlerinden alır.(http://www.google.com.eg/16-11-2012)

Ahmet Şevki'nın ölümüne dek geçen şiirinde modern Mısır, sosyal ve siyasal yönden önemli üç dönüm noktası yaşamıştır. Bunlardan birincisi, modern Arap edebiyatının da başlangıcı olan Napolyon'un 1798 yılında Mısır'ı İşgalidir. İkinci dönüm noktası, 1805 yılında Mehmed Ali Paşa'nın Mısır valiliğinin Bab-ı Alı tarafından onaylanması, üçüncü dönüm noktası ise 1863'te İsmail Paşa'nın Mısır valisi oluşudur. (Ürün Kazım 1998:1)

Ahmet Şevki'nin özellikle şairlik yönünün ve Türkiye ile ilgili yazdığı şiirlerinin irdelendiği eser, içeriğinin yer aldığı kısa bir önsözden sonra *"Ahmet Şevkî'nin Yaşadığı Dönem"* başlığı altında giriş bölümü ile devam etmektedir. Söz konusu bölümde, modern Arap edebiyatının başlangıcı olarak kabul edilen 1798 yılında Napolyon'un Mısırı işgaliyle başlayan süreçten, 1805 yılında Mehmet Ali Paşa'nın, 1863 yılında İsmail Paşa'nın Mısır valiliğine atandıkları dönemlere, Ahmet Şevki'yi etkileyen olaylardan biri olan ve toplumsal direniş hareketi olarak kabul edilen Urâbi İsyanına, son olarak da 1924 yılında Vefd Partisi başkanı Sa'd Zağlûl Paşa'nın hükümetin başına geçişine kadar olan siyasi süreç ele alınmıştır. Şairin yaşadığı dönemdeki sosyal ve kültürel duruma ışık tutuldu. Bu siyasi süreç içerisinde 1914'de birinci dünya savaşında İngilizler tarafından İspanyaya sürgün edildi ve 1920'de sürgünden döndü. 1927 yılında şairler kralı soy adını kazandı Hayatının son yıllarında Kelopatra, Mecnun leyla , kambiz, büyük Ali bey adlı tiyatroları yazıp sahnede oynandı 1932 de gözlerini hayata yumdu.

Eserin birinci bölümünde, şairin biyografisiyle eserlerine yer verilerek, edebî kimliğinin ortaya çıkmasında Arap edip ve şairlerinden, el-Mütenebbî, Ebû Temmâm, el-Buhturî Huseyn el-Marsafî, Mahmud Sâmî el-Bârûdî ile Avrupa ediplerinden Victor Hugo, La Fontaine, Shakespeare, La Martine'in tesirlerinin yanı sıra, yaptığı uzun geziler sonucu Fransız fikir hayatından ve din serbestliğinden de etkilendiği ifade edilmiştir. Şiirlerindeki konu dil ve üslup özellikleri incelenmiş, edebiyat ve fikir dünyası ele alınan Ahmet Şevki'nin evrensel değerlere inanan ve insanlara eşit değerde yaklaşan, insanı sadece insan olarak seven, katılımcı demokrasiye inanan, cumhuriyetci bir şair olduğu kanaati vurgulanmıştır. (Brugman, 1984:151).

Kavalalı Mehmet Ali Paşa tarafından Avrupa'ya gönderilen bilim heyetleri, gelişmiş Avrupa toplumlarına bakarak kendi ülkelerinin geri kalmışlık nedenlerini de sorgulamaktan kendilerini alamamışlar ve böylece gerek idari yapılanmada, gerek eğitimde, kısacası sosyal hayata yön veren her alanda reform arayışına girmişlerdir. (Er,Rahmi 1997:4)

Apollo Grubu

Modern Arap şiirinin "Nil Şairi" lakaplı ünlü şairi Hâfız İbrâhîm, Apollo dergisinin yayın hayatına başlamasından iki ay önce, "Şairlerin Prensi" lakaplı Ahmet Şevkî ise derginin çıkışından bir ay sonra ölmüştü. Bu iki önemli şahsiyeti anmak amacıyla dergide çok sayıda makale ve ağıt yayımlandı. Aralık 1932 sayısı da Ahmed Şevkî için hazırlandı. Bu grup içinde, Halîl Mutrân, 'Alî Mahmûd Tâhâ, Halîl Şeybûb gibi Fransız şiir ekolünden etkilenen şairler, modern Mısır şiirinin 1.Dünya Savaşı sonrasında romantizmin egemenliğine girmesinde etkili oldular. Özellikle Mutrân'ın klasik kaside tarzındaki şiirlerinde belli yenilenmeler görüldü. Apollo grubuna mensup şairlerin şiirleri öz bakımından olduğu kadar şekil bakımından da şiire yenilik getirdi. Bu ekolün romantizm anlayışı Batıdaki romantizmden farklı değildi. Hatta şairleri ve edebiyatçıları şiirsel gelenekte devrime, seçkinliğe, sıcak bir duygusallığa,

ruhun kendini hür bırakmasına, konu, anlam ve fikir olarak serbest bir sanatsal anlayışa çağırıyorlardı (Şeref ve Hafâcî, 1999:16 - FEŞVÂN, 1980:53)

Muhammed Abdulmu'tî el-Hemşerî (1908–1938) Ahmed Zekî Ebû Şâdî'nin yanı sıra, İbrâhîm Nâcî (1898–1953), 'Alî Mahmûd Tâhâ (1901–1949ve dönemin genç şair ve ediplerinden oluşan bu grup, Eylül 1932'de Apollo dergisinin ilk sayısını çıkartmışlardır. Birçok şair ve edebiyatçının edebi ürünlerini yayımlamış olduğu bu ilk sayıda, ayrıca, Apollo Grubu'nun amaçlarını belirleyen maddelerin sıralandığı bir de tüzük yer almaktadır. Apollo grubunun üyelerinden biri olan şair ve biyografi yazarı Sâlih Cevdet de o tarihte Mansûra'da okumaktaydı. el-Feşvân (1980:63), Sâlih Cevdet'in Belâbil mine'ş-Şark adlı kitabından bir bölüm sunar ve Sâlih Cevdet'in aşağıdaki cümlelerini aktarır: "el-Hemşerî'yle okuldan çıkar, bizden yaşça büyük Apollo Grubu: Modern Arap Şiiri Ekolü 63. Bu toplantı 12 Ekim 1932'de "Şairlerin Prensi" lakaplı Ahmed Şevkî'nin evinde ve onun başkanlığında yapılmıştır.

Ahmed Şevkî'nin birkaç gün sonra beklenmedik ölümü üzerine derin bir hüzün yaşayan grup üyeleri bir hafta sonra, 22 Ekim 1932'de tekrar toplanarak bu kez Halîl Mutrân'ı (1872–1949) gruba başkan olarak seçerler. Şevkî'nin başkanlığında yapılan ilk toplantıda belirlenen esaslar ve amaçlar bu toplantıda da aynen kabul edilir. Bunlar arasında, Arap şiirini yüceltmek ve bu konuda şairleri yönlendirmek, şiir dünyasında sanatsal reformu savunmak, şairlerin toplumsal ve edebî düzeylerini yükseltmek bulunmaktadır.

Derneğin kapıları, başta şairler olmak üzere edebiyatçılar ve edebiyatı sevenlere açıktı. Apollo dergisi, her ay düzenli olarak yayımlanıyordu. Bu derginin modern Arap şiirinin gelişimi bakımından edebî değeri büyüktür. Çünkü Arap dünyasında şiir ve şiir eleştirisi üzerine yoğunlaşan ve bu amaçla yayınlar yapan ilk dergi olma özelliği taşımaktadır (Şeref ve Hafâcî, 1999:9).

Şevkî, bu dergide yayımlanacak şiirlerin İslam öncesi Arap şiirini anımsatacak biçimde olmasını isterken, Ebû Şâdî başta olmak üzere derginin eleştirmenleri serbest nazımdan yana olmuşlardır (Er, 2004:20).

Şevkî'nin Türkiye ilgili şiirleri

Bu Bölümde, Türkiye ve Türkler hakkındaki şiirleri konularına göre incelenmiş, Şevkî'nin divanının büyük bir bölümünü teşkil eden siyasî şiirlerinden sonra doğal ve tarihi zenginlikler, sosyal ve kültürel yapıyla ilgili şiirlerine değinilmiştir. Türkiye ve Türklerle ilgili şiir söyleyen diğer modern Mısır şairleri" başlığıyla İngilizlerin Mısır'daki varlıklarının hüküm sürdüğü dönemde, Türk yanlısı olarak Türklerle ilgili şiirler söyleyen modern Mısır şairlerine değinilmiştir. Bu şairlerden; Türk-Rus Harbi ile Girit Savaşını konu edinen Mahmûd Sâmî el-Bârûdî, yine Türk asıllı bir başka şair Hâfız İbrâhîm, Arap şiirinin değişiminde önemli kilometre taşlarından biri olarak kabul edilen İsmail Sabrî, dünyada Türkler ve Arapların benzeri bir başka ulusun ol-

madığını ifade ederek, hilalin her zaman göklerde dalgalanması ve Osmanlı yönetiminin zeval bulmamasını temenni eden Ahmet Muharrem, İslam âleminin Türkler sayesinde şerefli bir şekilde yaşadıklarını belirten Ahmet el-Kâşif, daha çok Abdülhamit üzerine övücü şiirler söyleyen Ahmet Nesîm, Muhammed Tevfîk el-Bekrî, Abdu'l-Halîm el-Mısrî ve Ali el-Gayâtî'nin yanı sıra şiirlerinde bedevi şairlerin üslûbunu takip ettiği için şâiru'l bedv (çöl şairi) olarak anılan Muhammed Abdulmuttalib, bu şairlerin aksine Abdülhamit'i şiirlerinde hicveden fakat Türk ve Osmanlı olmaktan her zaman gurur duyduğunu ifade eden şair Veliyyu'd-Dîn Yeken şiirlerine yansıyan bakış açılarıyla tanıtılmıştır. Eserin sonuç bölümünde ise, Ahmet Şevki'nin el-Bârûdî'nin şiirde yapmak istediği yenileştirme hareketinde bir adım daha ileriye giderek şiire yeni anlamlar, yeni konular kazandırdığı ve şiiri güncelleştirdiği belirtilmiştir. Yalnızlık, ümitsizlik ve ilahî aşk konularını ele almıştır .(Asuman 1998:21)

Şevkî'nin divanına baktığımızda onun Mısır'da ve dünyadaki olayları adeta bir gazeteci gibi takip ederek; siyaset, edebiyat, hukuk, tıp ve müzik gibi alanlarda ün yapmış pek çok şahsiyet hakkında methiyeler veya mersiyeler söylediğini görmekteyiz. Ailesinin dışında Muhammed Ferîd Bey, Servet Paşa, Sa'd Zaglûl, 'Abbâs Hilmî gibi siyaset adamlarını, Hâfız İbrâhîm, Muhammed Teymûr, Kâsım Emîn, Victor Hugo, Tolstoy, el-Menfalûtî, el-Muveylihî, İsmâ'il Sabrî ve Corcî Zeydan gibi edebiyat ve kültür adamlarını, 'Osman Paşa Gâlib ve Ahmed Fû'âd gibi doktorları, Seyyid Dervîş ve Selâme Hicâzî gibi müzisyenleri, 'Omer el-Muhtâr, Mevlânâ Muhammed 'Alî ve Muhammed 'Abduh gibi kahraman ve önderleri methiye veya mersiyelerinde konu edinmiştir. (Ürün 1995:86)

Şevki'nin şiirlerinin Osmanlı-Türk varlığının, genelde Arap dünyasında, özelde Mısır'da sadece tarihî-siyâsî boyutuyla değil, kültürel-edebî boyutuyla da önemli bir yeri olduğunu göstermesi bakımından anlamlı ve değerli olduğu ifade edildikten sonra, "Türkiye ve Türklerle İlgili Şiirlerinden Bazılarının Türkçe Çevirileri" başlığı altında Ahmet Şevkinin "Balkan Ülkeleri Üzerinden Yolculuk", "Yeni Endülüs", "Ayasofya", "Osmanlı İnkılabı ve Abdülhamid'in Tahttan İndirilişi", "Ankara'nın Yönetime El Koyması ve İstanbul'un Safdışı Edilmesi", "Savaş ve Siyasette Türklerin Galibiyeti", "Boğaziçi", "Göksu", "İstanbul'a Veda", "Kader Aşkı" adlı şiirleri güzel bir Türkçe çeviri ile okuyucuya sunulmuştur.

"Çağdaş Mısır Arap Şiirinde İstanbul şairlerinin kıralı Ahmed Şevki Bey'i örnek olarak Marmara denizinden Karadeniz'e yol alan gemide olduğunda boğazda tarihin yüceliğini, coğrafyanın enginliğini, tabiatın heybetini ve dünyanın güzelliğini dünyanın en güzel yerinde görürsün ..." Bu sözlerle Arap yazarı Muhammet Al Mehrenci, İstanbulu anlatıyor .

Boğaziçi

Hangi bahçelere bizi götürüyorssun ? Hangi bahçelerde Konaklıyorsun.
Ey iyiliksever gemi Bizi İstanbul'a ulaştırdığında

Artık serbestsin
Yolcular için geceleri gözünü hiç kıpmadın da
Sıkıntı ve yorgunluk ürpertmedi onları.
Deniz midir sana koşan, gümüş mü, som altın mı,
Engin ufuk mu yoksa.
Ovayı andıran sularda, koyunlara benzeyen adalar
Kuşatıyor seni.
Adeta sen onların dikkatli bir çobansın, karalıklara
Atılırsın, kaçmazsın.
Ay ışığı sonsuz yüksekliklere çıkarak sensin üzerinden
Sonsuz bir toz bulutu gibi geçmektedir.
Gözler, sizler (ay ve aboğaz) de odaklaşır.
Sizin dışınızda ise evren ve zaman. (Şevki,11,1995:222-225)

Gerçekten dünyanın en güzel şehri olan ve Araplar tarafından Estane, Furuk, Babilali, Arzulahlam (Düşler şehri diye adlandırılan İstanbul tarihin aynası, dünyanın başkenti ve herkesin kıblesi olarak kendi başına bir dünyadır. Mısır şairlerinin İstanbul'a dair yazdıkları şiirler diğer Arap ülkeleri şairlerine göre çoktur, çünkü uzun bir zaman Mısır'da Türkler ve Türkçe konuşan insanlar hâkimdiler. Mısır şairlerinin şiirlerine bir göz atılırsa İstanbul'un çevrelerinden en çok Bisfor dedikleri Boğaz içi, Yıldız sarayı, Ayasofya gibi ünlü adlar yer aldığı görülür. Bunların başında da Arap şairi dünyasının en meşhur olan şairlerin kıralı adı ile tanılan Ahmed Şevki Bey gelir. Annesi Türk olan ve kendisini Türk sayan ve Türkçe'yi çok sevip ve güzel konuşan Ahmet Şevki Bey, Türkler hakkında 4 ciltlik divanında sadece divanının birinci ciltinde 18 uzun kaside yazmıştır.

İstanbul'un Köpekleri

İstanbul, korkuların evi ve onu ziyaret edenleri
Vesvese bırakmaz dediler.
Şaşılacak şey orada (İstanbul'da) köpekler güven
İçerisinde korkulardan emin(olarak yaşarken),insanlar
Korku içerisindedir.(Şevki1995 11:206).
Yahya Kemal, bütün dünyayı İstanbul'un bir taşına değişmeyen ataları gibi, İstanbul'u
sadece dünyanın değil, bütün kozmik evrenin de merkezi olarak görür. Bu görüş biçiminin arka planı, Divan şiirinin estetik düzeninin esası olan çevre-merkez ilişkidir: Pervaneler ışığa; âşık sevgiliye, taşra İstanbul'a, devletli ve tebaa, saraya; yıldızlar aya, bütün evren Allah'a doğru akar ve aktığı merkezin çevresinde döner. Şiirlerindeki en temel duygulardan biri olan sonsuzluk duygusunu, genellikle kozmik evrenden aldığı simgelerle gösteren Yahya Kemal, bir yıldızda yasamak yerine İstanbul'da yaşamayı tercih ederken, "Bağlamaz Firdevs'e gönlünü Kalata'yı gören/ Kâfir olur ey müselmanlar o tersaı gören" diyen Fatih'le; "Revnâkı bu kâinatın şehr-i konstantiniyedir" diyen Ayni ile; "Kurşun örtülü kubbeler yer yer/ Yelken açmış ge-

milere benzer" diyen Taşlıcalı Yahya ile; "Mahser olmuş sahn-ı kâgıt-hâne dünya bundadır/ Cennete dönmüş güzellerle temasa bundadır" diyen Nef'i ile aynı göz ve ruhla bakar İstanbul'a.

İstanbul'a

Beyhude merâretleri kalbinden sil
İstanbul'un etrafı geniştir bunu bil
Nefrette isen bu beylerin halinden
Beylerbeyi sâhilinde maziye çekil (Beyatlı 1988a: 24)

Bu rubâide, tat almadığı, yaşama biçimini beğenmediği bir çevrede bulunan; bundan dolayı da örtülü bir umutsuzluğa doğru aktığını duyan insanın, kendi kendini uyarması dikkat çeker. Yahya Kemal'li anıların hemen hepsinde, onun konuşmayı çok sevdiğini, her konuşmasında mutlaka geçmiş-mekân ve şiir ilişkisi çevresinde bir şeyler söylediğini, İstanbul'un bütün semtlerine aynı gözle bakmadığını görmek mümkündür. Türk İstanbul'unun "ruhaniyetini" taşımayan Avrupalılaşmış semtler, bu semtlerde eğlenen ruh köklerini kaybetmiş beyler, ona "merâret" vermektedir. Şiirde görülen bu ruh tatsızlığından "maziye çekilerek kurtulan insan, batı mekteplerinden memlekete dönen şairdir. (Beyatlı 2003: 47)

Bir gurbet dönüşündeki İstanbul duygularını anlatan *İstanbul Ufuktaydı* adlı bu şiirde, rüya halini kuran iki ana öğe vardır: Sevgili ve içki. Onun, "canan"a olan sevgisi, İstanbul'dan; İstanbul'a olan sevgisi "canan"dan yansır. Bu iki sevginin birbirine bağlandığı rüya halini kurmada, İstanbul manzaraları, müzik ve içki, iç içe girerek bir etki yaparlar. Aşk ve mekân bağlamı içinde değinilecek bir nokta da Yahya Kemal'in, atalarının sevgilisini, belirsiz mekânlardan, yaşanılan mekânlara getirmiş olmasıdır. Aşkın olduğu mekânlar, genellikle deniz, sahil ve sayfiye merkezleridir.

Rü'yâ gibi bir akşamı seyretmeye geldin
Çok benzediğin memleketin her tepesinde.
Baktım: Konuşurken daha bir kere güzeldin,
İstanbul'u duydum daha bir kere sesinde.
Irkın seni iklimine benzer yaratırken,
Kaç fethe koşan tuglar ufuklarla yarışmış (Beyatlı 2003: 19)

Biraz tatsız geçtiği anlaşılan bu görüşme sonrasında, Madrit'de bulunduğu dönemde de Yahya Kemal'in yeni harflere karşı fikir beyan ettiği, dönemin canlı tanıklarınca teyid edilmiştir. (Dağlar1998: 320)

Şair Ahmed Şevki'nin İstanbul için yazdığı yedi kasideden ikisi Bisfor'u (Boğaziçi), ötekiler ise furuk diye adlandırılan İstanbul, Yıldız Sarayı, Ayasofya gibi meşhur adları başlık olarak kapsamıştır.

Birinci şiir 80 beyitten oluşan Aruzun Mutefailun Mutefailun tefilesi meczuu Elkamil bahrindendir. (http://www.bizturkmeniz.com/tr/showArticle.asp?id=21052) Şairin (Osmanlı Devletinin çökmesi ve sultan Abdulhamidin devrilmesi) başlıklı şiirinde yıldız sarayını anlatıyor ve onun İslamiyet'ten önce Irak'ın Necef şehrinin yakınında(El Hire)'de yaşayan Arapların kıralı Al Numan Bin Mündir'in inşa ettiği meşhur saraylardan ve El Huvernak ve El Sedir gibi köşklerden daha önemli olduğunu belirtiyor.

Sor yıldıza sarayların sarayı
O Ay misali güzellerden haberi var mı?
Seller gibi gözyaşları akardı
Onlara yanıt vermiş olsaydı
Hıvarnakla Sedirin derdine yanmayan
Yıldız sarayına coşup dert yanıp ağlardı

Şair bu kasidede İstanbul'u bir kaç defa ziyaret ettiğini ve yıldız sarayında konuk olduğunu anlatıp, sarayın yakınlarında güzel manzaraları şiir diye kaleme almıştır.

Geçtiğinde o güzel yerlerde
Vesfa gelmeyen o gölleri görersin
Bir bir gelir dalğalar suyun sesile
Parmaklar oynuyor sanki teller üzerinde.(Şevki,11, 1995:220-229).

Bu şiirlerin çoğu Türk milletinin tarihteki şanını, yiğitliğini ve savaş meydanında ad kazanıp aslan gibi kükreyen ve her zaman düşmanı mağlup eden kahramanlardan söz açmıştır. Şair Türk milletini o kadar sevip kendi kaderini onların kaderine bağlamış, Türklerin mutluluğunda mutlu ve onların üzüntülerinde kendisi de onlar gibi üzülüp ağlamıştı.

Coşkun bir duyguyla ve güzel bir ahenkle Türklere sevgisini ifade edip Arapların en duygusal şiir bahirleri (Besit ,Kamil ve Vafir) vezinle şiirlerini yazmıştır. Arapların bu tür şiir bahirleri yürekleri coşturan ve insanoğlunu etkileyen vezinleridir. Bu alanda mısırlı yazar Dr.Muhammed Hüseyin Heykel şairin divanının ön sözünde söylüyor: Ahmed Şevkinin Türklere dair yazdığı şiirler en mükemmel ve şahane şiirlerdir. Şiirlerinin içinde en derin manayı ifade ve yürekten yüreğe temas eden çok değerli asil şiirleri vardır. Meselâ "Osmanlı İnkılâbı ve Abdülhamid'in Tahttan İndiriliş. (İmîl E. Kebbâ, Divân Ahmed Şevkî, I-II, Dâru'l-Cîl, 1995: 133-134).

Yahya Kemal şiirinde padişahlık dönemindeki uygulamalarını tenkitten kaçınmaz:

Abdulhamid

Ey Abdulhamid! Senin gibiler, hesabını Melik ve Gafûr olan Allah'a verecektir.
Otuz yıl boyunca padişahlık yaptın. Bu kısa bir yönetim değildir.

Büyük-küçük her meselede, sana uygun geleni, yasaklarsın, emredersin.
Ülkede keskin görüş sahibi yıldızlar misâli insanlar olduğu halde sen onlarla istişare etmezsin.
Akşamları seni takdis eden, sabahları tanrılaştıran niceleri var.
Başlarını eğdiler ve zilletle iki büklüm oldular.
Sen hadiselerin felaketi iken seni hadiseler nasıl bir felakete uğratabilir?
(Bu hadiseler) meydana gelse de sen telaşlanıp yanılmadın.
Olayları enine boyuna düşünen, temkinli ağırbaşlı davranan tecrübeli ihtiyarın hikmeti nerede?
Sana 'terk et' dediler de sen: 'Hükmü, kadir Allah'a terk ediyorum' dedin!
Senin devletine yıllarca sabrettiler. Sen ise ancak birkaç ay sabredebildin.
Onların kanunlarından (meşrûtiyet) incindin ve baskıcı bir yönetimi benimsedin.
(Divan Ahmed Şevki,1,221-222).

Şevkî'nin oğlu Huseyn Şevkî, Hıdiv'in yaz aylarında tatilini geçirmek üzere İstanbul'a yaptığı yolculukların birçoğuna kendilerinin de eşlik ettiğini ve Boğaz kıyısında yer alan Büyükdere semtinde denize nazır bir köşkte ikamet ettiklerini söylemektedir. Ayrıca, babasının, kendisinin en çok beğendiği şiir olan "Göksu" kasidesi gibi İstanbul'un güzellikleriyle ilgili şiirleri, burada nazmettiğini; evinin yanında yüksekte herkesin ilgisini çeken bir kulenin olduğunu, babasının Boğazı ve uzakta olmasına rağmen Karadeniz'i rahat gören bu kulede, misafirlerini ağırladığını söylemektedir.

Galata Köprüsü

Müminlerin emiri bir köprü gördüm ki üzerinden
Sanki Sırat'tan geçer gibi geçiyorum
Kurtları bile acıktıracak tahtaları var fareler geçer
De, bir an durmazlar.
Onu, testere zorlanmadan kesebilir, emekleyen bir
Çocuğun geçtiği kadar kolay.
Nice hayvan, ondan geçmeye çalıştı ancak deliklerinden dolayı başarmadılar.
(Köprünün) ortasında ve iki yanında duran Köprü tahsildarlarını gördüğüm zaman bir rahatsızlık hissederim. (Şevki,11, 1995:203-205).

Şevkî'nin 1900'da kaleme aldığı Göksu Şiir1'inde, Göksu'yu, Nil, Dicle ve Şeria'dan üstün tutar. Göksu'nun gönüllere sevinç ve neşe veren, her türlü üzüntü ve kederi gideren bir tabiat harikası olduğunu söyler.

Sana bir şairden selam, ey Göksu! Senden başka ruhlara rahatlık kaynağı yoktur.
Nil, her yıl evleniyor ama sen daima sevinç ve düğün(de)sin
(Göksu) sana geldim, gurup vakti, altın tozlarla (güneş ışıkları) dolup taşarken yüksek tepeler için (yeşil) elbiseler dokuyup giydiriyor.
Körfezde adeta bir insanın beş parmağı saf altın saçıyor Göksu'ya.
Göksu, çimenlerin (ağaçların) boynuna takılmış bir süstür, kulaklarında bir küpe ve gerdanlık misalidir. (Şevki,11, 1995:203-205).

Şair kasidesinde sultan Abdülhamid'e hitap ederek ve ona bu hususta Bisfor köprüsünden bilgiler sunuyor. Şiir sultanın çok dikkatini çekmiş bir kaç kere onu okuyup ve okunmasını istemiştir. Boğazda ağaçtan yapılan bu köprü şairin şiirine söz konusu olmuştur ve köprünün dar olmasından dolayı hiç kimse ve bile hayvanat ta ondan yararlanmamıştır. Sadri Azam ile haşiyesi köprü üzerinden geçtiklerinde bir olay çıkmamak için solukları tıkanırdı, sultana gelince her yöne para dağıtmak yerine o paraları bu köprünün onarımına harcamak daha önemlidir demiştir

Ey müminlerin emiri bir köprü gördüm
Sırat köprüsünden geçilirse bu köprüden geçilmez
Ağaçtan yapılmış çevresi titrek
Farenin geçmesine bile hiç güven olmaz

Yine şairin (Göksu) adlı kasidesi 32 beyti kapsamıştır. İstanbul'da güzel bir çevre olan Göksu şairin hayalını oynatıp bu şiiri yazmıştır...Şair bu suyu zemzem suyu gibi temiz ve cennet ehline verilen kevser suyu olduğunu belirtmiştir ve orada gezen Türk kızlarını huriye benzetmiştir .

Göksu

Ey Göksu sana bir şairin selamı
Senden başka ruhlara bir yoldaş varmı?
Dicle suyu mutlu gününde sana kurban olaydı
Olmasın sana kurban üzüntülü günlerinde
Her yılda bir Nil nehri düğün yapar
Her zaman sende sevinç düğünü vardır. (Şevki,11, 1995:185-189).

Şevkî, kimi zaman el-Asitane ve Furûk ifadelerini kullandığı İstanbul şehrini ve olağanüstü doğal güzelliğini bir nevi Cennet'e benzetir. Buna bir de hilafetin merkezi olma özelliği eklenince, İstanbul'u şiirlerine konu etmek için yeterli sebepler oluşmuş demektir. Şair, çok etkilendiği İstanbul'dan ayrılışında, şiirlerinin duygudan yoksun olduğu şeklindeki suçlamalara sanki bir cevap olsun diye kaleme aldığı Veda'u Furûk (İstanbul'a Veda)"2 adlı şiirinde, romantizme kayar ve duygularını ince bir üslûpla konuşturur. (İmîl E. Kebbâ, Divân Ahmed Şevkî, I-II, Dâru'l-Cîl, 1995: 133-134).

Şair Ahmet şevki(furuk) adlı şiiri aruzun vafir behri ve 17 beyitten oluşan gerçekten çizilmiş bir tablo gibi İstanbul'a özlemini yansıtıyor. Burada Furuk dedikleri İstanbul'u şair dünya cenneti diye adlandırmış ve ona aşırı bir sevgi beslediğini söyleyerek vurguluyor ve ondan ayrılmak sonsuz bir acı çekmek gibi ve çok zor olduğunu anlatıyor. Bu yerlerde bir kaç gün gezide bulunduktan sonra onun her yerine hayran kaldığını ve yaşadığı vasfa gelmeyen o güzel günleri hiç bir şekilde unutamayacağını ve geceleri bir düş misali ve her günü bir dakika gibi hızlı geçtiğini belirtiyor, çünkü insanoğlu sevgilisinin yanında olurken o anlar o kadar çabuk geçer ki sanki

aradaki zaman silinir ve her şey ruh şekline dönüşür. İstanbul'un güzelliği her yerde, havada, ışık saçan altın yüzlü güneşte, gümüş gibi parlayan pınarlardan fışkıran duru sularda ve gönüllere neşe veren mas mavi gökyüzü renginde denizlerde ve ışıklı gecelerde canlanmaktadır. Bu dünyanın cennetinden ayrılmak imkansız ve şairin dileği ve temennisi şehirlerin de insan oğlu gibi bir yürekli olması.. Öyle olsaydı, o zaman ayrılığın ne kadar üzücü olduğunu anlardı şimdi İstanbul.. Nerede ve nasıl olduğunu bilmiş olsaydı ve benim onun ne kadar düşkünü olduğumu bilseydi o zaman İstanbul'un hep camii ve kiliseleri benim aşkımı diyip onun adıyla seslenirdi. Şair bu kadar sabrı, tahammülü olmasına rağmen yine ondan ayrılmayı ruh ile cesedin ayrılığı gibi saymıştır. İstanbul'a layık olan bu güzellikten dolayı yürekleri sevgi kaplayıp mesih ile Muhammed'in atba'leri birlik ve beraberlik içinde kardeş gibi yaşamış sanki cenap Allah İstanbul'da iki kıbleyi bir araya getirip herkes kendi dininin ibadetindedir diye sözünü eklemiştir.
Son olarak şair bir de kendine sabrı tahammül diliyor ve dünyanın her zaman ayrılık ve sonra kavuşmak olduğunu elbet bir gün gelerek yeniden sevgilisine kavuşup ve ona sarılacağını ümit ediyor. (http://www.bizturkmeniz.com/tr/showArticle.asp?id=21052)

Furuk

Göç etmeye katlandı ama yapamadı
Elveda ey dünya cenneti elveda
Belki bizleri günler bir araya toplar
Ayrılıkla kavuşmak ben hayatı görürem
Memleketin de keşke bir yüreği olaydı
Halktakı yürekler gibi parçalanıp yanaydı
Bendeki hüzün keşke İstanbul'da da ol-aydı

Öğlen vakti ayrılığın yaptığını göreydi
Nerede olduğumu bilmiş olsaydı Furuk
Camii minarelerini ve kaleleri seslendirirdi
Yüreğe sordum o güzel geceleri
Bilir miydi o gecelerin saat gibi geçtiğini?
Çabukçasına yürek dediği bak bana
Nabizlarım gibi o geceler çok hızlı geçti
Muhammed'in evi, İsa'nın mirası mı ?
İkisinin arasında seni ortaklaşa bölmeye razıdır
Kınadı mı içinizde kimseler bağnazlığı
Cehalet yüzünden anlaşmazlık görmedim
Yüce tanrı sende iki mescidini korudu
Onları korumak için seni muhkem duvar seçti
Muazzam Kabe'ye bir rukun oldun
Aksa mescidi için seni bir denge seçti
Ufukta güneşin parlak yüzü çıkanda hayata can verip ışık saçardı
Tanrı süslü yaradmış laciverd rengi suları

Cennette gider gelir gümüş rengi akan sular. (Şevki,11, 1995:185-189).

Osmanlı imparatorluğu çöktükten sonra tarihin en parlak yüzünde kendisini gösteren Mustafa Kemal Atatürk'ü bir şiirinde Arapların Halit Bin Velid'i saymıştır.

Atatürk

Allahü Ekber bu fetihte ne harikalar yazılmıştır
Ey Türklerin Halid'i yenile Arapların Halid'ini
Hak yolunda çizdiğin yollar hepsi cömertliktir
Bu yolda dökülen kanlardan sen daha cömertsin. (Şevki,11, 1995:165-274).

Sonuç

Modern Mısır şiirinde seçkin bir yere sahip Türk asıllı Ahmed Şevki, Mahmud Sami el-Barudiyle başlayan neo-klasik anlayışın önemli bir siması olarak, olumlu olumsuz, üzerinde çok konuşulan bir şair olmuştur.

Ahmed Şevki, el-Barudi'nin şiirde yapmak istediği yenileştirme hareketinde bir adım daha ileriye gitmiş; şiire yeni anlamlar, yeni konular kazandırmış; şiiri bir nevi güncelleştirmiştir. Ahmed Şevki, siyasî şiirlerinde daha çok Osmanlı padişahlarını, Osmanlı Devleti'nin girdiği savaşları ve bu savaşlarda Türk askerlerinin kahramanlıklarını konu edinmiştir. Bu şiirlerinde çoğu kez övgüye yer veren şair, yüz yüze görüştüğü ve kendisinden çok etkilendiği Sultan Abdülhamid'e methiyeler sunar, ancak Osmanlı Devletinin içinde bulunduğu kötü şartlar karşısında, siyasî ve dinî bağlamda kendi ülkelerini de ilgilendirdiğinden, çok takdir ettiği bu halifeyi ince bir üslupla eleştirmekten de çekinmez. Benzer tavrı sonraki dönemde de gösterir; Halid b. Velid'e benzettiği Gazi Mustafa Kemal'i önceleri üstün vasıflarla över, ancak hilafeti kaldırmasından sonra eleştirmekten kaçınmaz. Ayrıca gerek hamisi Abbas Hilmi Paşa'yla birlikte yaz aylarını geçirdiği, gerekse Avrupa dönüşü uğradığı şehir olan İstanbul'da gördüğü doğal ve tarihî zenginlikleri şiirlerinde dile getirmiştir. Ölümüne dek edebiyat otoritelerinin ilgi odağı olan Şevki'nin şiirleri, Osmanlı - Türk varlığının, genelde Arap dünyasında, özelde ise Mısır'da sadece tarihî ve siyasî boyutuyla değil, kültürel ve edebî boyutuyla da önemli bir yeri olduğunu göstermesi bakımından anlamlı ve değerlidir.

Yahya Kemâl Beyatlı (1884-1958) ve Ahmet Şevkî (1868-1932)... Bu iki şairin öne çıkan ortak özellikleri; etkilendikleri kültür kaynaklarında benzerlikler olması, belli bir çizgide istikrarlı bir hayat sürdürmeleri, gerek mensup oldukları ülkeyi gerekse yurtdışında pek çok ülkeyi gezme imkânını elde etmeleri, millî konuların yanı sıra evrensel konulara da değinmeleri, devlet yönetimiyle ilgili olmaları, toplumun büyük bir kesimi tarafından kabul görmeleri, vatanlarından uzakta bulunmak zorunda kalmaları ve buralardaki duygularını şiirle dile getirmeleri, Hıdiv ailesinden büyük

destek görmeleri ve şiirlerinin büyük bir bölümünü bu ailenin mensuplarına ithaf etmeleri, klasik edebiyatı güncelleştirmeye çalışmaları, şiirlerinde aruz ölçülerine uymaları, daha çok lirik tarzda şiirler kaleme almalarıdır. Şevkî ve Beyatlı'ın kendilerinden büyük ölçüde etkilendiği Doğudan ve Batıdan pek çok yazar ve fikir adamı arasından iki önemli şahsiyet öne çıkar: Victor Hugo ve el-Mutenebbî. Her iki şaire göre, şiirin asıl iki kaynağı vardır: "Tarih ve Tabiat". Karakter yapısı birbirine benzeyen iki şairin düşüncelerinde tutarlılık açısından da paralellik görmek mümkündür. İki şairin şiirlerine genel olarak bakıldığında, şiirlerde "fotoğraf realizmi, İstanbul Medeniyeti, Kültürü " denilebilecek tasvirlerine sıkça rastlandığını, tarih ve tabiat kavramlarının mevcut durumla bütünleştiğini ve toplumun büyük bir kesimi tarafından kabul edilen millî, manevî pek çok konunun vezinli olarak ifade edildiğini görmekteyiz.(Ürün 1998 : 83)

Kaynakça

Aksan, D. (1995). *Her Yönüyle Dil,* Ankara.

Akyüz, K. (1970). *Batı Şiirinde Türk Şiiri Antolojisi*, Ankara.

Ayda. A. (1979). *Yahya Kemal'in Fikir ve Şiir Dünyası*, Ankara.

Asuman Ahmed Akay, *"Mehmet Akif Ersoy'un Şiirlerinde Mısır",* Mecelletu'd-Dirâsâti'ş-Şarkiyye, Sayı:21, Kahire Temmuz 1998

Badawi, M.M. (1992). *Modern Arabic Literature.* Cambridge University

Bahtin, Mihail (2005), *Sanat ve sorulmluluk,* (Çev, Cem Soydemir). İstanbul, Ayrıntı Yayını.

Banarlı, Nihad Sami (1960), *Yahya Kemal'in Hatıralrı*, İstanbul, İstambul Fetih Cemiyeti Yahya Kemal Enstitüsü Yayın.

Banarlı, N. S. (1971). Türk Edebiyatı Tarihi c.II, İstanbul.

Beyatlı, Yahya Kemal (1969), *Aziz İsatanbul,* İstanbul, İstanbul Fetih Cemiyeti Yahya Kemal Enstitüsü Yayını

Beyatlı, Yahya Kemal, (1963), *Rubaîler ve Hayyam Rubaîlerini Türkçe Söyleyiş,* İstanbul, İstanbul Fetih Cemiyeti Yahya Kemal Enstitüsü Yayını

Beyatlı, Yahya Kemal (1973), *Çocukluğum, Genişliğim, Siyasî ve Edebî Hatıralarım,* İstanbul, İstanbul Fetih Cemiyeti Yahya Kemal Enstitüsü Yayını.

Beyatlı, Yahya Kemal (1976), *Siyasî ve Edbî Portreler,* İstanbul, İstanbul Fetih Cemiyeti Yahya Kemal Enstitüsü Yayını.

Beyatlı, Yahya Kemal (1984), *Edebiyata Dair,* İstanbul, İstanbul Fetih Cemiyeti Yahya Kemal Enstitüsü Yayını.

Beyatlı, Yahya Kemal (1990), *Kendi Gök Kubbemiz,* Ankara, Kültür Bakanlığı Yayını

Beyatlı, Yahya Kemal (1988), *Sziz İstanbul,* İstanbul, Millî Eğitim Bakanlığı Yayını

Beyatlı, Yahya Kemal (1988), *Rubaîler ve Hayyam Rubaîlerini Türkçe Söyleyiş,* İstanbul, İstanbul Fetih Cemiyeti Yahya Kemal Enstitüsü Yayını

Beyatlı, Yahya Kemal (2003), *Eski Şiirin Rüzgâriyle,* İstanbul, Yapı Kerdi Yayını

Beyatlı, Yahya Kemal (2003), *Kendi Gök Kubbemiz,* İstanbul, Yapı Kerdi Yayını

Beyatlı, Yahya Kemal (2008), *Eski Şiirin Rüzgariyle,* İstanbul, İstanbul Fetih Cemiyeti

Yahya Kemal Enstitüsü Yayını
Brugman, J. (1984). *An Introduction to the History of Modern ArabicLiterature in Egypt.* Leiden
Çağlar, Behçet Kemal, *"Yahya Kemal ve Bir Konuşma"*, Yahya Kemal İçin Yazılanlar, Hazırlayan Kazım Yetiş, (1998) İstanbul Fetih Cemiyeti.
Çınarlı, M. (1984). *"Şiiri Kendine Dert Edinen Adam"* Yahya Kemal Beyatlı Semineri Bildirileri, Ankara.
Dayf, Şevkî.(1992). el-Edebu'l-'Arabiyyu'l-Mu'âsır fî Mısr. Kahire.
Dayf, Şevkî.(1993). Dirâsât fî 'ş-Şi'ri'l-'Arabî el-Mu'âsır. Kahire.
Demir, Şenol (2007), "Türk Edebiyatında Nevyunanîlik Eğilimi", *II. Meşrutiyet Dönemi Türk Edebiyatı,* Ankara, Akçağ Yayınıç ERHAT, Azra. (1989). Mitoloji Sözlüğü. İstanbul.
Er,Rahmi,(1997) *Modern Mısır Romanı* (1914-1944),Ankara . T.C. Kültür.
ER, Rahmi. (2004). *Çağdaş Arap Edebiyatı Seçkisi.* Ankara: T.C. Kültür.Bakanlığı Yayınları
Feşvan, Sa'd Muhammed. (1980). *Medresetu Abûllû eş-Şi'rîye fî Dav'in-Nakdi'l-Hadîs. Kahire: Dâru'l-Ma'ârif.*
Feşvan, Sa'd Muhammed. (1980). *Medresetu Abûllû eş-Şi'rîye fî Dav'in- İmîl E. Kebbâ, Divân Ahmed Şevkî, I-II, Dâru'l-Cîl, Beyrut, 1995*
Göçgün, Önder (1985), "Yahya Kemal", *Yahya Kemal Beyatlı Seminari (Bildirler),* Ankara.
Kaplan, M. (1975). *Şiir Tahlilleri,* İstanbul.
Kaplan, M. (1997). *Türk Edebiyatı Üzerinde Araştırmalar II,* İstanbul
Karaosmanoğlu, Yakup Kadri (1969), *Gençlik ve Edebiyat Hatıraları,* Ankara, Bilgi Yayın.
Kaplan Mehmet, *Şiir Tahlilleri Cumhuriyet Devri Türk Şiiri,* Dergâh Yay. (Dokuzuncu Bsk.), İstanbul 2000
Necatigil, Behçet, *(1967) "Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü* Varlık Yayınları.,
Nuza, Fehmi (1983), "Yahya Kemal Beyatlı Hariciye Hizmetinde", *Ölümünün Yirmibeşinci Yılında Yahya Kemal,* Ankara.
Okay, O. (1992). *"Yahya Kemal Beyatlı"* mad., TDVİA c. VI, İstanbul.
Oktay Ahmet. *"Cumhuriyet D□nemi Edebiyat/ 1923-1950". Kültür BakanlığıYayınları, Ankara, 1993*
Ozansoy. Halit Fahri, *"Edebiyatçılar □evremde"*, Sümerbank Kültür Yayınları, Ankara. 1970.
Özbalcı. Mustafa (1996), *"Yahya Kemal'in Duygu ve Düşünce Dünyası".* Akçağ Basım-Yayım Pazarlama A.Ş., Ankara.
Prevost, Jean (1997), *Baoudelaire-Essai sur l'inspiratıon et La Création poétiques,* Paris, Editions Zumla.
Şeref ve A. Hafâcî. (1999) *Mecelletu Abullu,* Mecelle Ûlâ. Mısır.
Şevkî Dayf, Şevkî (1982) Şâ'iru'l-'Asri'l-Hadîs, Dâru'l-Maarif (Sekizinci Baskı), Kahire
Tâhâ Vâdî, (1973) Ahmed Şevkî ve'l-Edebu'l-Arabiyyu'l-Hadîs, , Kahire Ruz el-Yusuf.
Tnpınar, Ahmet Hamdi (1962), *Yahya Kemal,* İstanbul, Yahya Kemal'i Sevenler Cemiyeti Neşriyatı.
Tanpınar, Ahmet Hamdi (1982), *Yahya Kemal,* İstanbul, Dergâh Yayını.
Tanpınar, Ahmet Hamdi (1992), *Edebiyat Üzerine Makaleler,* (Haz. Z. Kerman), İstan-

bul, Dergah Yayın.
Tanpınar, Ahmet Hamdi (2001), *Yahya Kemal,* (Haz. Abullah Uçman), İstanbul, Yapı Kerdi Yayın.
Uyguner, Muzaffer, (1992) "Yahya Kemal Beyatlı", İstanbul, Bilgi Yayınevi.
Uysal, S. S. (1998). Şiire Adanmış Bir Yaşam: Yahya Kemal Beyatlı, İstanbul.
Ürün Ahmet Kâzım (2002), *1868-1932 Mısır'da Türk Bir Şair Ahmet Şevki*, İstanbul, Kaknüs Yayınları,.
Yetiş, Kâzım (1998), *Yahya Kemal I: Hayatı,* İstanbul, İstanbul Fetih Cemiyeti Yahya Kemal Enstitüsü Yayını.
Yetiş, Kazım (1998) İstanbul Fetih Cemiyeti.

http://kitap.antoloji.com/1868-1932-misir-da-turk-bir-sair-ahmet-sevki-misir-da-sosyal-siy-kitabi/
http://www.kitapyurdu.com/kitap/default.asp?id=102694
http://www.filozof.net/Turkce/edebi-sahsiyetler-kisilikler-biyografileri/10926-ahmed-sevki-kimdir-hayati-edebi-kisiligieserleri.html
http://www.google.com.eg/
http://belgelerlegercektarih.wordpress.com/tag/ahmed-sevki/
http://www.bizturkmeniz.com/tr/showArticle.asp?id=21052
http://www.khayma.com/salehzayadneh/poets/mahmoud_isma3il/mahmoud
http://www.diwanalarab.com/spip.php?article3846